

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

18. søndag i treenighetstiden – 12. oktober 2025

Søndagens tekster: Sal 38,10–16; 1 Joh 4,11–16; Mark 1,40–45

Messias og den spedalske

NT inneholder flere helbredelsesfortellinger, noen av dem med samme bakgrunn; blinde og lamme – og selvsagt; de spedalske. Da er det fort gjort å gå raskt over dem som en rekke beretninger om mirakler, og så var vi ferdige med det. Men som vi skal se går denne, og de andre fortellingene om spedalske, langt dypere enn som så.

Spedalskhet

Når vi tenker på spedalskhet som sykdom går tankene fort til leprabakterien som ble oppdaget i 1873 av den norske legen Gerhard Henrik Armauer Hansen. Men i Skriften er dette ikke nødvendigvis det samme. Vi ser i 3. Mosebok kapittel 13 og 14 at dette kan dreie seg om ulike typer hudsykdommer – også noe som kan forekomme på tøy og hus (!).

Dette er igjen forbundet med begrepet «urenhet» som ikke nødvendigvis er ekvivalent med verken synd eller sykdom, siden det forekommer i forbindelse med helt naturlige hendelser som for eksempel menstruasjon eller barnefødsel. Da går urenheten etter en periode over til renhet.

Men det finnes altså tilstander av permanent urenhet, slik som hos de spedalske. Og det har alvorlige konsekvenser både sosialt og åndelig; man blir permanent utestengt fra fellesskapet med mennesker, og tilbedelsesfellesskapet i møte med Gud.

Jesus og Moses

Det var en vanlig oppfatning, som også Moses selv gav uttrykk for (5 Mos 18,15) at Messias skulle være en ny Moses. Det ble tolket som at Messias skulle kunne gjøre det samme som Moses – og enda større gjerninger. Det ser vi blant annet i fortellingen om brødunderet (Joh 6); folket refererer til da Moses gav folket manna i ørkenen, hvilket tegn vil Jesus gjøre?

Har da Moses noen kobling til spedalskhet? Ja, det kan vi lese om i 2. Mosebok 4. Som et tegn får Moses beskjed om å stikke hånden inn på brystet, og når han så tar den ut kan vi lese: «Og se, hånden hadde fått hvite flekker, lik snø.» Altså den bibelske beskrivelsen av spedalskhet. Moses får beskjed om å stikke hånden inn på brystet igjen, og nå er huden blitt som før. At Messias skulle hankses med spedalskhet var altså en stor forventning.

Fra urenhet til renhet

Som vi skjønner dreier dette seg om mer enn sykdom, det er en åndelig tilstand – en som har alvorlige konsekvenser. I spennet mellom renhet og urenhet var spedalskhet det nest mest urene, rett etter en død kropp. Vi ser fra 3. Mosebok at det er presten som kommer med både diagnosen, og renselsen – dersom spedalskheten skulle gå over. For det fantes ingen «kur» - bare et håp om at det kunne bli borte av seg selv. Dermed var også en situasjon med spedalskhet som ikke gikk over en temmelig fortvilet og håpløs situasjon.

Så kommer denne spedalske mannen, som må gå med flerrete klær og ustelt hår og skjegg og rope «uren, uren!» når han kommer i nærhet av mennesker. Uten håp, som en levende død. Så får han øye på Jesus. Og tenk nå om han skulle være Messias? Da kunne det være håp likevel! Og Jesus har medfølelse med denne fortvilte mannen, hans vilje er at han skal bli ren.

Men det mest besynderlige med dette er at Jesus rører ved mannen. Urenhet ble nemlig regnet som smittomt, dersom man kom i kontakt med noe urent ble man selv uren. Dermed ser vi et frempek mot noe av det dypeste i evangeliet i denne hendelsen; det salige byttet – Jesus som går inn i vårt sted. Her tar han på seg denne mannens urenhets; på korset tar han på seg hele verdens synd.

Helbredelser og mirakler

Alle helbredelser og mirakler vil nemlig fortelle oss noe langt mer enn bare noe spektakulært. Det peker mot noe større; hvem Jesus er. Denne fortellingen oppfylder mange av Messiasforventningene, blant annet om Herrens lidende tjener i Jesaja 53: «Sannelig, våre sykdommer tok han, våre smerter bar han (vers 4).

Fortellingen om den spedalske mannen er fortellingen om hvert menneske; uten håp, på vei mot døden. Men Jesus gikk inn i vårt sted, tok på seg vår skyld, vår skam og vår urenhets – og gjorde oss rene og rettferdige. Han er den samme i dag. Han møter oss med inderlig medfølelse i vår fortvilelse og nød.

Hemmeligheten

Noe av det underlige med denne fortellingen er hvordan Jesus oppfordrer mannen til å ikke fortelle om det som hadde skjedd. Det kan vi finne flere steder i evangeliene. Det må bety at Jesus hadde noe langt større å gi enn helbredelser og mirakler. Konsekvensen av at mannen ikke fulgte oppfordringen blir tydelig; «Derfor kunne Jesus ikke lenger vise seg i noen by.» (vers 45) Ironisk nok ble denne hendelsen altså til et hinder for Jesu virksomhet. Det er en viktig påminnelse; evangeliet står faktisk over helbredelser og mirakler, de er bare til hjelp så lenge de stadfester og fremhever evangeliet.

Jesus ville derimot at mannen skulle vise seg for prestene. Hvorfor det? Jo, som vi tidligere har vært inne på var det nettopp det som var lovens forskrifter. Jesus viser her at han er trofast i oppfyllelsen av den gamle pakt. På denne måten skulle det være et vitnesbyrd om at Guds løfter var oppfylt, og Messias var kommet.

Nå er det ikke lenger en hemmelighet. Vi oppfordres til å fortelle vidt og bredt om ham som gir håp til de håpløse, han som gir liv og overflod, i tid og evighet! Fortellingen om den spedalske mannen gir godt grunnlag for å forkynne det dypeste i evangeliet; det salige byttet

som fant sted på korset. Om det livet som skal leves når *vi* får et møte med Jesus, og går fra døden til livet.

Peter R. Johansen

Prest i Granly menighet, DELK

peter.johansen@delk.no